

Tietue 4 / 2014

Tietue on Jyväskylän yliopiston kirjaston lehti, joka ilmestyy verkossa neljä kertaa vuodessa.

ISSN-L 1798-4890

ISSN 1798-4890

Tiloja kehittämässä

9.12.2014 Tekijä [Jyväskylän yliopiston kirjasto](#)

Askelten alla kuluneet vinyylilattiat, vähän jo nuhruiset penkit, iänikuiset ilmoitustaulut. Muun muassa tällainen on näkymä 40-vuotiaassa kirjastorakennuksessamme. Vierailulla uusissa ja uudistetuissa kirjastoissa on tullut ihasteltua upouusia pintoja, kauniita lukunurkkauksia ja värikkäitä säkkituoleja. Viimeksi mainituilla olisi helppo luoda piristystä vanhaankin rakennukseen, mutta pelkillä pinkeillä ja kirkkaanvihreillä kalusteilla ei pureuduta kovinkaan syvälle tila-ajatteluun.

*– Tiloja uudistettaessa ajatellaan helposti, että laitetaan muutama fatboy sinne ja tänne, niin on sitten kivannäköistä. Tämä on huolestuttavaa ainakin silloin, jos tilan tarkoitus olisi tukea jotain tiettyä toimintaa, esimerkiksi auttaa ideoimaan. Siihen ei pelkästään tietyn värisillä nojatuoleilla päästä, totesi tamperelainen kouluttaja **Kai Halttunen** Jyväskylän kirjastojen koulutuspäivässä ”Oppimista, oleilua ja oivalluksia – tulevaisuuden kirjastotila”.*

Jotain kertoo sekin, että hienonnäköiset huoneet eivät välttämättä ole kovinkaan paljon käytössä. Samaan aikaan luentosalien väliset ankeat käytäväpaikat saattavat olla opiskelijoiden suosiossa. Miksi? Syy voi olla niinkin yksinkertaisessa asiassa kuin siinä, että käytäväpaikoilta näkee ulos.

– Jos teidän kirjastossanne on paikka, josta näkyy kauas, laittakaa se kauniiksi ja kutsuvaksi. Ulkona näkyvä maisema tukee ideointia ja auttaa rauhoittumaan, painotti Halttunen.

Pienet asiat muuttavat todellisuutta

Tarvitaan siis ruudun takaa näkyviä maisemia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että hyvän tilan voi saada ainoastaan rakentamalla kokonaan uuden rakennuksen, jossa on mahdollisimman paljon ikkunapinta-alaa.

– Pienillä jutuilla voidaan muuttaa todellisuutta. Enemmänkin on kyse siitä, miten kirjasto pyrkii ottamaan roolinsa oppimisympäristönä, Halttunen totesi.

Kirjaston roolin oppimisen tilana toi esiin myös professori **Martti Raevaara** Aalto-yliopistosta. Hän kertoi nykyajan opiskelun olevan sitä, että opiskelija on aktiivinen toimija, joka tekee valintoja. Opiskelija on yliopistoyhteisön jäsen, jota kohdellaan tulevina alan ammattilaisena ja tuetaan rajojen ylittämisessä. Tämä on aktiivista oppimista, jonka kulmakivet muodostavat pedagogiikka, oppimistilat ja teknologia.

Oppimisympäristön luominen on periaatteessa yksinkertaista. Halttunen esitti sille määritelmäksi seuraavaan:

1. tarvitaan paikka, jossa opiskelijat voivat työskennellä ja
2. tukea toistensa työskentelyä asetettujen oppimistavoitteiden saavuttamiseksi
3. työkaluja (esimerkiksi tietokoneita) ja informaatioresursseja hyödyntäen.

Vuorovaikutuksen tukemiseksi tilojen suunnittelussa kannattaa kiinnittää huomiota tilojen ja kalusteiden muunneltavuuteen. Asiakkaatkin toivovat esimerkiksi seisomapöytiä entistä enemmän. Perusasioitakaan ei saa unohtaa:

– Kun kysimme koululaisilta, mikä opiskelutiloissa on tärkeää, korostuivat hyvin tavalliset asiat. Se, että lämpötila on sopiva, ilma vaihtuu, tilaa on riittävästi ja että taululle näkee eikä ole liian meluista, kertoivat professori **Marja Kankaanranta** ja projektitutkija, arkkitehti **Mirja Lievonen**.

Kankaanranta ja Lievonen toivat esiin myös sen, että uudet digitaaliset oppimisympäristöt ja sähköiset materiaalit eivät tarkoita sitä, että opettaja voi vain seurata taustalla, vaan hänen rooliinsa ohjaajana korostuu entistä enemmän. Ylipäätään digitaaliset ratkaisut eivät siis tarkoita sitä, että opiskelija pärjäisi niiden avulla yksin.

Tilojen suunnittelussa äärimmäisen tärkeää on havainnollistaminen, kuten professori Raevaara muistutti. Ilman sitä ihmisten on vaikeaa täysin ymmärtää, minkälaista tilaa ollaan luomassa. Myös sitä on syytä pohtia jo suunnitteluvaiheessa, kuinka tilojen käyttö saataisiin jakautumaan tasaisesti.

– Olisi löydettävä ratkaisuja siihen, miten tilat olisivat käytössä aamusta iltaan eikä vain tietynä hetkenä päivästä, Raevaara muistutti.

Visioita tarvitaan

Visioita tulevasta Martti Raevaaran johdolla. Tilahaasteita isossa mittakaavassa aiheuttaa jatkuva väestömäärän kasvu. Kuva: Tytti Leppänen

Jos palataan vielä niihin kuluneisiin lattioihin, nuhruiisiin kalusteisiin ja ikävännäköisiin ilmoitustauluihin, joku voisi kysyä, miten ihmeessä tällaisia materiaaleja on voitu aikanaan edes valita? Eivätkö jotkut toiset olisi voineet kestää paremmin niin aikaa kuin kulutustakin? Ehkä eivät, mutta olisiko kirjastomme sisääntuloaulan sitten voinut suunnitella niin, että äänet eivät kantautuisi ensimmäisestä kerroksesta kolmanteen?

Tähän Raevaara toi tietyllä tapaa vastauksen muistuttamalla, että visiot ovat aikansa kuvia. Esimerkiksi Helsingin keskustaa on eri vuosikymmenillä suunniteltu useaan eri otteeseen eri visioiden kautta. Visioita on muokannut todellisuus ja ajanhammas, käytännön realiteetteja unohtamatta. Avaruusasemalta näyttävä rakennus pääkaupungissa olisi voinut olla hieno juttu, mutta se olisi tullut kovin kalliiksi rakentaa. Silti visioita täytyy olla. Ja uskallusta. Siihen vielä muutama edellä esiin tullut perusasia, niin voidaan luoda oppimista, oleilua ja oivalluksia tukevia tiloja.

Kaupungin sykkivä sydän

Kirjastojen tila-asioiden pohtimiseen toi tuoreita kuulumisia Helsingin kirjastotoimen johtaja **Tuula Haavisto**, joka kertoi meneillään olevasta keskustakirjasto-hankkeesta. Helsingin Töölönlahteen arvotontille nousevasta keskustakirjastosta tulee pääkaupungin keskeinen kulttuurirakennus ja on samalla Suomen 100-vuotisen itsenäisyyden juhluvuoden päähanke.

Haavisto näkee kirjaston roolin tärkeänä kansalaisille. Hän korosti, että keskustakirjastoa ei pidä miettiä vain näkyvällä paikalla olevana kauniina rakennuksena ja kalliina projektina. Kirjaston on oltava kansalaisia varten ja tarjottava heille sellaisia palveluja ja tiloja, jotka heitä hyödyttävät. Yksi keskeinen tehtävä onkin kansalaisten keskinäisen vuorovaikutuksen lisääminen tai ainakin sen mahdollistaminen. Tätä varten keskustakirjastoon on suunniteltu muun muassa makerspace-tiloja, joissa kansalaisten välinen vuorovaikutus mahdollistuu erilaisten yhdessä tehtävien aktiviteettien tiimoilta.

Myös urban office -ajattelu tuo oman lisänsä keskustakirjasto-hankkeeseen. Kirjasto haluaa tarjota tiloja ja työskentelymahdollisuuksia esimerkiksi freelancer-töitä tekeville. Tätä asiaa on pohdittu myös Jyväskylän yliopiston kirjastossa ja onkin ollut mukava huomata, että kirjastossamme työskentelee säännöllisesti muutamia freelancereita ja muita työntekijöitä, jotka eivät ole sidottuja yhteen työpisteeseen.

Muun muassa kääntäjän töitä tekevä asiakkaamme pitää Jyväskylän yliopiston kirjastoa hyvänä paikkana työntekoon. Kirjastosta pystyy valitsemaan itselleen sopivan työskentelytilan: on täysin hiljaisia tiloja, mutta myös työpisteitä, joissa voi työskennellä kollegan kanssa ja pitää hieman ääntäkin. Omalle tietokoneelle löytyy useimmiten paikka helposti. Samalla käden ulottuvilla on laajat tietoineistot sanakirjoineen sekä tietenkin kahvila.

Keskustelun urban office -tiloista toivosi kantautuvan myös niiden päättäjien korviin, jotka pyrkivät säästöihin vähentämällä kirjastojen tiloja tai ihan kokonaan sulkemalla kirjastoja. Kun tarjotaan riittävät ja nykyaikaiset työskentelytilat kirjastoista, tuetaan itsenäisiä ammatinharjoittajia ja lisätään samalla (kirjasto)palveluiden käyttöä. Tästä hyötyvät myös kirjastot, koska asiakkaiden uudet tarpeet saavat aikaan sekä olemassa olevien palveluiden kehittämistä että myös kokonaan uusien palveluiden syntymistä.

Kirjaston tarjoamat ja sille kuuluvat palvelut ovat puhuttaneet myös keskustakirjaston suunnittelussa. Joskus kuuleekin ihmettelyä siitä, että mikä kaikki kuuluu kirjaston hoidettavaksi ja mitä kaikkea kirjastojen tulisi tarjota. Haavisto näkee kirjaston tärkeänä toimijana, joka tukee muita kunnan palveluita. Jos jokin palvelu uhkaa jäädä pois muilta toimijoilta, voi kirjasto aivan hyvin ottaa sen hoidettavakseen, jos se nähdään järkeväksi. Niinpä esimerkiksi kirjaston yhteistyö kunnan liikuntapalveluiden kanssa ei ole hullumpi ajatus, jos se mahdollistaa sen, että kansalaiset saavat lainattua liikuntavälineitä ilmaiseksi.

Keskustakirjastosta on siis suunnitteilla monipuolinen kansalaisten innovaatioympäristö, jossa kohtaavat erilaiset ihmiset, ideat ja palvelut.

26.11.2014 järjestetyssä ”Oppimista, oleilua ja oivalluksia – tulevaisuuden kirjastotila” -seminaarissa esiintyivät professori Marja Kankaanranta ja projektitutkija Mirja Lievonen Jyväskylän yliopistosta, tutkija ja kouluttaja Kai Halttunen Tampereelta, professori Martti Raevaara Aalto-yliopistosta sekä kirjastopalvelujohtaja Tuula Haavisto Helsingin kaupunginkirjastosta. Seminaarin avasi Jyväskylän yliopiston kirjaston johtaja **Ari Muhonen** ja päätössanat lausui Jyväskylän kaupunginkirjaston kirjastotoimenjohtaja **Seija Laitinen-Kuisma**. Lounastauon jälkeen yleisöä ilahdutti osuvilla ja ajankohtaisilla kappaleillaan yhtye nimeltä Kirjastomiehet, jossa esiintyivät **Ari Savinainen** ja **Aapo Ruuttunen**.

Seminaarin ohjelma ja osa esityksistä (pdf) nähtävissä osoitteessa http://jyvaskylankirjastot.fi/?page_id=525.

Tytti Leppänen, Arto Ikonen